

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA LUDZI W RÓŻNYM WIEKU

NR (29) 1/2016

Z myślą o bezpieczeństwie

Publikację wspiera Grupa PZU SA

Publikację wspiera
Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Partnerem publikacji jest IASK

Nr (29) 1/2016

ISSN 2299-744X

ISBN 978-83-64559-04-4

arlrw.univ.szczecin.pl

ADRES REDAKCJI:

Al. Piastów 40b

71-065 Szczecin

Zespół redakcyjny:

Redaktor naczelna i redakcja naukowa: dr hab. prof. nadzw. Danuta Umiastowska

danuta_umiastowska@univ.szczecin.pl

tel. (91) 444 27 60

Sekretarz Redakcji: Milena Schefs

aktywnosc.sekretariat@gmail.com

Współpraca - recenzenci:

prof. dr hab. Wiesław Siwiński

prof. dr hab. Zbigniew Szot

dr hab. Rajmund Tomik prof. AWF

dr hab. Grażyna Kociuba prof. AWF

dr hab. Tadeusz Rynkiewicz, prof. UW-M

Korekta: Agnieszka Malinowska

Redakcja techniczna: Natalia Mirowska

Opracowanie graficzne, DTP: Maciej Umiastowski

Wydawca: Wydawnictwo Promocyjne „Albatros” Szczecin 2016

www.wydawnictwoalbatros91.pl

albatros91@wp.pl

TEORETYCZNE ASPEKTY AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Jolanta Derbich

Aktywność ruchowa dla zdrowia w każdym wieku 5

Teresa Drozdek-Małolepsza

Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1934) 17

Włodzimierz Starosta

Antropokinezyjologia – uniwersalna i interdyscyplinarna nauka o ruchach człowieka, jej kształtowanie się i podstawowa treść 35

Jarosław Styperek

Charakterystyka penetracji rekreacyjnej na szlakach turystycznych przy zastosowaniu nawigacji satelitarnej 47

FIZJOLOGICZNO-ZDROWOTNE PODSTAWY AKTYWNOŚCI RUCHOWEJ

Zbigniew Szot, Tomasz Szot

Niefarmakologiczne leczenie choroby wieńcowej serca. Opis przypadku 57

AKTYWNOŚĆ RUCHOWA LUDZI DOROSŁYCH

Anna Bezulska

Stabilność posturalna u spokrewnionych mężczyzn 67

Teresa Drozdek-Małołepsza

Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie

Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1934)

Słowa kluczowe: kobiety, sport, czasopismo
„Przegląd Sportowy” Polska, 1934 r.

Wstęp

Celem pracy jest przedstawienie sportu kobiet w Polsce w świetle „Przeglądu Sportowego” z 1934 r. Pismo ukazywało się w latach 1921–1939. W 1934 r. „Przegląd Sportowy” był wydawany w Warszawie. Czasopismo ukazywało się dwa razy w tygodniu – w środy i soboty¹. „Przegląd Sportowy” poświęcony był bieżącym wydarzeniom sportowym w Polsce i za granicą. Przybliżał także różne aspekty ruchu sportowego kobiet. Objętość czasopisma wynosiła 6 stron.

W odniesieniu do piśmiennictwa dotyczącego rozwoju sportu kobiet w II Rzeczypospolitej największe znaczenie poznawcze posiadają prace M. Rotkiewicz i T. Drozdek-Małołepszej². Warto nadmienić, iż publikacje podejmujące proble-

¹ W 1934 r. ukazało się 104 numery czasopisma „Przegląd Sportowy”.

² T. Drozdek-Małołepsza: *Stan badań nad dziejami wychowania fizycznego i sportu kobiet w Drugiej Rzeczypospolitej*. [w:] S. Zaborniak (red.): *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce*. Rzeszów Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2005, s. 13–21; M. in.: T. Drozdek-Małołepsza: *Sport strzelecki kobiet w Polsce w okresie międzywojennym*. „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna”. 2012, nr XI, s. 13–25; T. Drozdek-Małołepsza: *Sporty zimowe kobiet w Polsce w latach 1919–1939*. [w:] L. Rak, E. Małołepszy (red.): *Narciarstwo Polskie 1888–2008*. Jasło Stowarzyszenie Miłośników Jasła 2009, s. 105–115; T. Drozdek-Małołepsza: *Uwarunkowania rozwoju ruchu sportowego kobiet w Polsce w latach 1919–1939. Zarys problematyki*, [w:] T. Drozdek-Małołepsza (red.): *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki w Polsce. Dzieje kultury fizycznej i turystyki w Polsce w końcu XIX i XX w.*, t. 1. Częstochowa Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie 2011, s. 149–163; M. Rotkiewicz: *Rozwój sportu kobiet w Polsce okresu międzywojennego*. „Sport Wychynowy” 1979, nr 3–4, s. 3–21.

matykę sportu kobiet w Polsce w okresie międzywojennym nie uwzględniają w sposób szczegółowy kwerendy czasopisma „Przegląd Sportowy”. Z zakresu sportu kobiet w Polsce w świetle „Przeglądu Sportowego” zostało dotąd opublikowanych osiem prac, odnoszących się do okresu lat 1921–1930³. W zakresie lat trzydziestych XX w. przygotowano prace z lat 1931–1933.

Metodologia badań

W badaniach zostały wykorzystane następujące metody: analiza źródeł historycznych, indukcji, dedukcji, syntezy oraz porównawcza. Wysunięto następujące problemy badawcze:

1. W jakim zakresie „Przegląd Sportowy” z 1934 r. upowszechniał sport kobiet?
2. W jakim stopniu międzynarodowy ruch sportowy kobiet wpływał na rozwój sportu żeńskiego w Polsce?
3. Jaki poziom sportowy prezentowały w tym okresie Polki na tle międzynarodowym?

Wyniki badań

W sporcie kobiecym ważną rolę odgrywała Międzynarodowa Federacja Sportu Kobiet (MFSK). Obrady MFSK odbyły się 12 sierpnia 1934 r. w Londynie⁴. W obradach, którymi kierowała prezes Alice Milliat, uczestniczyły delegaci 12 państw. W skład delegacji polskiej wchodził: H. Konopacka-Matuszewska, Maria Miłobędzka i płk Mysłowski. Jedną z uchwał obrad było wycofanie Polski z udziału

³ T. Drozdek-Małołepsza: *Sport kobiet w Polsce w latach 1921-1922 w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy”*. „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna”, 2013, t. XII, nr 2, s. 63–72; T. Drozdek-Małołepsza: *Sport kobiet w Polsce na łamach czasopisma „Przegląd Sportowy” (1923–1924)*. „Zeszyty Naukowe Almamery Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie” 2014, nr 2 (71), s. 165–177; T. Drozdek-Małołepsza: *Sport kobiet w Polsce w 1925 roku w świetle „Przeglądu Sportowego*. [w:] J. Kwieciński, M. Tomczak, M. Łuczak (red.): *Sport i wychowanie fizyczne w badaniach naukowych. Teoria i praktyce*. Konin Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie 2014, s. 223–233; T. Drozdek-Małołepsza: *Sport kobiet w Polsce na łamach czasopisma „Przegląd Sportowy” (1927)*, „Zeszyty Naukowe Almamery Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie” 2014, nr 3 (72), s. 273–287; T. Drozdek-Małołepsza: *Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1926)*, w: M. Zowiśło, J. Kosiewicz (red.): *Sport i turystyka w zwierciadle wartości społecznych*. Kraków Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie 2015, s. 210–219; T. Drozdek-Małołepsza: *Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1929)*. „Szkice Humanistyczne” 2015, t. XV, nr 1–2, s. 61–75; T. Drozdek-Małołepsza: *Women’s Sport in Poland in the Light of „Przegląd Sportowy” [Sports Review] Magazine (1930)*, w: T. Drozdek-Małołepsza, A. Buková (red.): *Teoretyczne i praktyczne uwarunkowania kultury fizycznej i turystyki (Teoretické i praktické podmienky telesnej kultúry a turistiky)*. Częstochowa Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie 2015, s. 29–45; T. Drozdek-Małołepsza, *Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy (1928)*, „Aktywność ruchowa ludzi w różnym wieku” 2015, nr 1–4 (25–28), s. 9–21.

⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 65, s. 2.

łu w Federacji w koszykówce, na skutek „zatargu o sędziego w meczu z Francją”. Podobnie postąpił w zakresie piłki ręcznej Związek Austriacki. Dokonano wyboru władz MFSK. Przewodniczącą pozostała A. Milliat, natomiast funkcję jednego z czterech wiceprezesów nadal pełnił mjr Felicjan Sterba. Mjr F. Sterba wspólnie z H. Konopacką-Matuszewską wchodził w skład Komisji Technicznej MFSK. Delegaci obrad podjęli uchwałę, aby MKOL, w programie Igrzysk Olimpijskich uwzględnił pełen program lekkoatletyki kobiecej. W przypadku negatywnej decyzji MKOL, MFSK nadal organizowałaby ŚIK⁵. MFSK zatwierdziła rekordy świata, m. in. Stanisławy Walasiewicz w biegu na dystansie 80 m (9,8 s) oraz Jadwigi Wajs w rzucie dyskiem (43,79 m).

Istotnym elementem w rozwoju sportu były uwarunkowania w zakresie infrastruktury sportowej. Według informacji, która ukazała się na łamach „Przeglądu Sportowego” w numerze 7 z 1934 r. znacząco wzrosła liczba obiektów sportowych w 1932 r. w porównaniu z 1931 r., m. in. sal i hal gimnastycznych z 238 do 998; boisk do piłki nożnej z 390 do 930; boisk do gier sportowych z 570 do 4258; boisk lekkoatletycznych z 302 do 475; pływalni (otwartych) z 51 do 60; pływalni krytych z 7 do 13; parków rekreacyjnych z 46 do 67; przystani wioślarskich z 40 do 171⁶. Kobiety wchodziły w skład zarządów związków i klubów sportowych. Członkinią zarządu Wileńskiego Okręgowego Związku Gier Sportowych była Halicka⁷.

Najważniejszą imprezą sportową dla kobiet w 1934 r. było uczestnictwo w Światowych Igrzyskach Kobiet (ŚIK) w Londynie. W tym celu Polski Związek Lekkoatletyki (PZLA) dwukrotnie, w marcu i lipcu 1934 r. zorganizował dla najlepszych zawodniczek obozy sportowe, przeprowadzone na obiektach Centralnego Instytutu Wychowania Fizycznego (CIWF) w Warszawie⁸. W lutym 1934 r. Komisja Sportowa przy PZLA wytypowała następujące lekkoatletki do uczestnictwa w obozie w dniach 12–29 marca 1934 r.: okręg białostocki Tokarzewicz („Jagiellonia”); okręg krakowski: Maryla Freiwald, Helena Gottlieb („Makkabi”), Irena Jaśnikowska – „Jasna” (AZS); okręg lwowski: Jadwiga Batiuk (AZS); okręg pomorski: Klara Gackowska („Sokół” Grudziądz); okręg poznański: Alińska, Wanda Jasieńska i Irena Świdorska (AZS); okręg śląski: Otylia Kałuża („Orłowska”), Erna Orzełówna i A. Sikora („Stadion” Królewska Huta), Genowefa Plucikówna („Brygada” Częstochowa), okręg warszawski: Genowefa Kobielska – Cejzik, Jolanta Manteuffel, Jadwiga Nowacka, Felicja Schabińska (AZS)⁹. Funkcje trenera powierzono Antoniemu Cejzikowi, natomiast kierownikiem obozu został kpt. Józef Baran. Po zakończeniu obozu sportowego, na posiedzeniu zarządu PZLA ustalono minima kwalifikacyjne do udziału w drugim

⁵ Tamże.

⁶ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 7, s. 5.

⁷ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 9, s. 4.

⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 7, s. 1.

⁹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 16, s. 2; 1934, nr 27, s. 3.

obozie lekkoatletycznym (przed wyjazdem na ŚIK do Londynu)¹⁰. Minima kwalifikacyjne były następujące: w biegu na dystansie 60 m (7,8 s); w biegu na dystansie 100 m (12,4 s); w biegu na dystansie 200 m (26,0 s); w biegu na dystansie 800 m (2 min. 24,0 s); w biegu na dystansie 80 m przez płotki (12,4 s); w skoku w dal (5,30 m); w skoku wzwyż (1,50 m), w pchnięciu kulą (12,00 m); w rzucie dyskiem (38,00 m); w rzucie oszczepem (38,00 m). Minima te nie były wygórowane, aczkolwiek, żadna z polskich lekkoatletek w latach 1933–1934 nie uzyskała w skoku wzwyż 1,50 m.

Na obozie sportowym przebywała w czerwcu 1934 r. reprezentacja Polski w hazenie, przygotowująca się do lipcowego meczu z Jugosławią¹¹. Obóz przeprowadzony został w CIWF, w którym uczestniczyły hazenistki z Krakowa, Łodzi i Warszawy. Funkcję kierownika obozu pełnił kpt. J. Baran¹².

W czerwcu 1934 r. zostały rozegrane mistrzostwa Europy w szermierce. Przed zawodami przeprowadzono obóz sportowy (dla kobiet i mężczyzn). Na obóz zakwalifikowano następujące florecistki: Jadwiga Duch, Amelia Laskowska, Połomska, Gertruda Gronowska-Rowecka, dr Małgorzata Serini, Herta Stanoszkówna¹³.

W dniu 30 lipca 1934 r. rozpoczął się na obiektach „Legii” Warszawa obóz sportowy, w którym uczestniczyły koszykarki przed wyjazdem na ŚIK do Londynu¹⁴. Na obóz powołano 8 zawodniczek: Zofia Filipiak, Jadwiga Głazewska, H. Gruszczyńska (IKP Łódź), Barbara Cegielska, Zdzisława Wiszniewska (AZS Warszawa), Kamecka, H. Olczak („Polonia”), Sommerówna (KPW Poznań). Ponadto, w treningach brały udział Irena Brzustowska, Wanda Gąsiorowska i Helena Woynarowska (AZS Warszawa).

Gimnastyka była dyscypliną sportu rozwijaną głównie przez Towarzystwo Gimnastyczne (TG) „Sokół”. W „Przeglądzie Sportowym”, w numerze 44 znalazła się informacja, iż reprezentacja polskich gimnastyków i gimnastyczek udała się do stolicy Węgier – Budapesztu – na mistrzostwa świata¹⁵.

Popularnymi dziedzinami sportu wśród kobiet były zespołowe gry sportowe. Rozgrywki hazeny przeprowadzano, m. in. w okręgach: krakowskim, lwowskim i warszawskim¹⁶. Mistrzem Lwowa w hazenie została drużyna „Czarnych”, zaś mistrzem Warszawy zespół AZS Warszawa¹⁷. Mistrzostwa Polski w hazenie odbyły się we Lwowie, w dniach 1–2 września 1934 r.¹⁸ Rywalizowały mistrzowie okręgów: krakowskiego („Cracovia”), lwowskiego („Czarni” Lwów), łódzkiego (IKP Łódź), war-

¹⁰ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 28, s. 2.

¹¹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 50, s. 4.

¹² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 53, s. 1.

¹³ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 44, s. 4.

¹⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 62, s. 2.

¹⁵ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 44, s. 4.

¹⁶ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 30, s. 4; 1934, nr 52, s. 3.

¹⁷ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 50, s. 4; 1934, nr 52, s. 3.

¹⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 70, s. 4.

szawskiego (AZS Warszawa)¹⁹. Złoty medal mistrzostw zdobyły zawodniczki IKP Łódź, tytuł wicemistrzyń – AZS Warszawa, natomiast III miejsce „Cracovia”.

Reprezentacja Polski miała do rozegrania mecz eliminacyjny (półfinałowy) do ŚIK w Londynie z reprezentacją Jugosławii²⁰. Początkowo mecz planowano przeprowadzić w Pradze. Ostatecznie mecz odbył się 8 lipca 1934 r. w Zagrzebiu²¹. W numerze 53 i 54 „Przeglądu Sportowego” ukazały się krótkie notatki, dotyczące wyjazdu reprezentacji Polski na mecz z Jugosławią²². W składzie reprezentacji znalazły się następujące zawodniczki: B. Cegielska, Stefańska, Z. Wiszniewska (AZS Warszawa), Kamecka, Barbara Olczak („Polonia” Warszawa), Irena Kordowska, Bogumiła Połomska (HKS Łódź), Z. Filipiak, J. Głazewska, H. Gruszczyńska (IKP Łódź), Podbórska („Cracovia”). Opiekunami zawodniczek byli Lipiński i Gołąbek²³. Reprezentacja Polski przegrała z Jugosławią 3:10 (1:6)²⁴. Mecz odbył się na stadionie HASK Zagrzeb, przy udziale 2000 kibiców. Polki wystąpiły w następującym składzie: Stefańska, Ciesielska, Z. Filipiak, Z. Wiszniewska, Połomska, J. Głazewska i H. Gruszczyńska. Według opinii kapitana drużyny jugosłowiańskiej Balthazara: „Jugosłowianki słusznie zwyciężyły, aczkolwiek (...) wynik powinien brzmieć 10:7. Polki nie wykorzystały kilku dobrych pozycji. Największym błędem Polek było zatrzymywanie się przy strzale i rzucanie obiema rękami z przyzwyczajenia z koszykówki. Pomoc nadzwyczajna, bramkarka dobra, lecz niedoświadczona”²⁵. Warto zaznaczyć, iż wiek Polek wahał się w przedziale 15–24, zaś Jugosłowianek 24–30. Zwycięzcznie rywalizacji, zespół Jugosławii, spotkał się w finale ŚIK z zespołem Czechosłowacji. Po meczu z reprezentacją Jugosławii, zespół Polski odbył szereg spotkań z drużynami klubowymi Jugosławii, zakończonych korzystnymi wynikami, m. in. z KS „Slavia” Varaždín (5:2), z reprezentacją Białogrodu (8:3), z zespołem Jasielnic (14:1), z reprezentacją Lublany (3:1), z drużyną Brodu (9:10) i Nowych Gradiszek (13:3)²⁶. Finał ŚIK w hazenie został rozegrany 8 sierpnia 1934 r. w Londynie²⁷. Nieoczekiwanie tytuł mistrzyń świata zdobyły zawodniczki Jugosławii pokonując zespół Czechosłowacji (6:4). Mecz finałowy sędziował Lipiński z Warszawy.

¹⁹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 71, s. 2.

²⁰ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 44, s. 4.

²¹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 46, s. 6.

²² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 53, s. 4; 1934, nr 54, s. 5. Mecz z Jugosławią miał być trzecim oficjalnym meczem międzypaństwowym. Dwa pierwsze mecze Polki rozegrały w 1930 r., podczas III ŚIK w Pradze, przegrywając z Czechosłowacją 0:17 i Jugosławią 2:9. Tylko trzy zawodniczki z powołanych brały udział w tych meczach: Kordowska, Połomska i Wiśniewska.

²³ Oprócz meczu z Jugosławią, zaplanowano rozegranie meczy towarzyskich, m. in. w Belgradzie i Sarajewie.

²⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 55, s. 2.

²⁵ Tamże.

²⁶ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 57, s. 5; 1934, nr 58, s. 4, 1934, nr 59, s. 6.

²⁷ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 65, s. 3.

Zawody w siatkówce kobiet były rozgrywane w różnych ośrodkach w Polsce, m. in. w Częstochowie, Warszawie²⁸. Turniej finałowy na szczeblu okręgowym (okręg krakowski) o Puchar Polskiego Związku Gier Sportowych (PZGS) w siatkówce kobiet, odbył się w dniach 6–7 styczeń 1934 r. w Krakowie²⁹. Zwyciężyły siatkarki YMCA Kraków, wyprzedzając drużyny „Cracovii” i „Olszy”.

Siatkarki AZS Wilno wzięły udział w rozgrywkach finałowych o Puchar PZGS, które odbyły się w dniach 3–4 luty 1934 r. w Krakowie. Drużynę AZS Wilno reprezentowały: Chojnicka, Halicka, Kontrymowicz, Mewesówna, Skorukówna i Żukowska³⁰. Kierownikiem drużyny był Hołownia. Oprócz zespołu AZS Wilno w zawodach uczestniczyły: AZS Warszawa, YMCA Kraków, Harcerski Klub Sportowy (HKS) Łódź, „Gryf” Toruń. Puchar PZGS przypadł zasłużenie siatkarkom AZS Warszawa³¹. Drugie miejsce wywalczyły nieoczekiwanie zawodniczki HKS Łódź, zaś III miejsce zajęła YMCA Kraków.

Gospodarzem mistrzostw Polski kobiet w siatkówce był AZS Wilno³². W zawodach, które odbyły się na początku czerwca 1934 r. wzięły udział oprócz gospodyń, drużyny AZS Lwów, AZS Warszawa i TG „Sokół” Grudziądz. Warto nadmienić, iż w zawodach nie uczestniczyły najlepsze zespoły z okręgów: krakowskiego, łódzkiego i poznańskiego. Mistrzyniami Polski zostały faworyzowane siatkarki AZS Warszawa, tytuł wicemistrzyń przypadł zespołowi AZS Lwów, na III miejscu uplasowały się siatkarki AZS Wilno. W drużynie mistrzyń Polski wyróżniły się Irena Brzustowska, Barbara Cegielska i Bogumiła Stefańska. Zawody zgromadziły około 1000 widzów.

Zawody w koszykówce kobiecej były realizowane w okręgu krakowskim (m. in. „Cracovia” i „Makkabi”), warszawskim³³. Zawody finałowe o Puchar PZGS odbyły się w dniach 17–18 luty 1934 r. we Lwowie³⁴. W zawodach wzięły udział koszykarki „Czarni” Lwów, IKP Łódź, KPW Poznań, „Polonia” Warszawa, „Unia” Lublin. I miejsce i puchar PZGS zdobyły koszykarki „Polonii” Warszawa, II miejsce przypadło drużynie IKP Łódź, zaś III – KPW Poznań³⁵. Koszykarki „Polonii” Warszawa występowały w następującym składzie: Borzekówna, Kamecka, H. Olczak, Oleśnicka, Orzechówna, Sława Szmidówna, Stankiewicz i Halina Wiewiórska. Drużynę IKP Łódź reprezentowały: Z. Filipiak, Holcgreber, H. Gruszczyńska, Nawrocka, Nowakowska, Rusówna, Sokołowska i Staniówna. Nowy cykl rozgrywek o Puchar PZGS na 1935 r. rozpoczął się w okręgach na przełomie listopada i grudnia 1934 r., m. in. w okręgach: łódzkim

²⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 6, s. 5; 1934, nr 12, s. 3; 1934, nr 27, s. 4. W Warszawie bardzo popularnymi rozgrywkami w siatkówce kobiecej były rozgrywki w składach trzyosobowych.

²⁹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 3, s. 2.

³⁰ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 9, s. 4.

³¹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 11, s. 1; 1934, nr 12, s. 2.

³² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 45, s. 3

³³ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 5, s. 4; 1934, nr 7, s. 3; 1934, nr 13, s. 2; 1934, nr 30, s. 4.

³⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 14, s. 4.

³⁵ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 15, s. 2.

i warszawskim³⁶. Z okręgu łódzkiego awans do zawodów finałowych PZGS przypadł koszykarkom IKP Łódź³⁷. Trenerem zespołu był Łuchniak, zaś kierownikiem sekcji Ejme. Oprócz łodzianek awans uzyskały m. in. zawodniczki „Polonii” Warszawa oraz „Jagielloni” Białystok³⁸.

W dniach 15–16 września 1934 r. miał odbyć się turniej finałowy mistrzostw Polski w koszykówce kobiet we Lwowie³⁹. Do zawodów zgłoszono mistrzów z poszczególnych okręgów: „Czarni” Lwów, IKP Łódź, KPW Poznań, „Polonia” Warszawa, WKS „Unia” Lublin.

W materiale, który został opublikowany na łamach 5 numeru „Przeglądu Sportowego” z 1934 r., ukazała się informacja dotycząca zaproszenia reprezentacji Polski kobiet w koszykówce do udziału w zawodach eliminacyjnych przed ŚIK w Londynie w sierpniu 1934 r.⁴⁰ Zaproszenie przesłała Federacja Francji. PZGS czynił starania, aby spotkanie finałowe o mistrzostwo Europy, Francja – Polska zostało rozegrane w ramach ŚIK w Londynie⁴¹. Starania zostały uwieńczone powodzeniem, mecz został przeprowadzony w trakcie ŚIK. Drużyna Francji pokonała zespół Polski (36:20). Francuzki w meczu finałowym zmierzył się z reprezentacją USA. Zostały mistrzyniami świata, pokonując koszykarki USA (34:23)⁴².

Jedna z czołowych polskich lekkoatletek – J. Wajs – przeniosła się na przełomie 1933 i 1934 r. z Pabianic do Łodzi. Nadal reprezentowała barwy Towarzystwa Gimnastycznego (TG) „Sokół” Pabianice⁴³. Najlepsza polska lekkoatletka, Stanisława Walasiewicz powróciła do Polski z USA w połowie czerwca 1934 r.⁴⁴

W lutym 1934 r. odbyły się w Przemyślu II mistrzostwa Polski w lekkoatletyce w hali⁴⁵. Mistrzyniami Polski zostały: M. Freiwald („Makkabi” Kraków) w biegu na dystansie 50 m oraz w biegu na dystansie 50 m przez płotki (8,3 s); I. Świdorska (AZS Poznań) w biegu na dystansie 500 m (1 min 26,1 s); G. Cejzik-Kobielska (AZS Warszawa) w pchnięciu kulą (11,35 m); Erna Orzełówna („Stadion” Królewska Huta) w skoku wzwyż (1,41 m); A. Sikora („Stadion” Królewska Huta) w skoku w dal z miejscą (2,36 m); Alińska (AZS Poznań) w skoku w dal (4,66 m)⁴⁶. Najlepszą lekkoatletką zawodów okazała się M. Freiwald.

³⁶ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 96, s. 2; 1934, nr 98, s. 4; 1934, nr 100, s. 5.

³⁷ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 103, s. 3; nr.103, s. 6.

³⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 103, s. 6.

³⁹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 74, s. 5.

⁴⁰ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 5, s. 2.

⁴¹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 44, s. 4; 1934, nr 54, s. 5.

⁴² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 65, s. 3.

⁴³ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 2, s. 4. J. Wajs otrzymała posadę w Zakładzie Przemysłowym „Widzeńska Manufaktura” w Łodzi.

⁴⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 48, s. 1.

⁴⁵ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 10, s. 2.

⁴⁶ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 11, s. 6.

Przed mistrzostwami Polski na otwartym stadionie odbyły się zawody lekkoatletyczne w poszczególnych okręgach. W ramach tego typu zawodów odbyły się mistrzostwa lekkoatletyczne kobiet, m. in. okręgu krakowskiego, okręgu łódzkiego, okręgu poznańskiego, okręgu śląskiego⁴⁷. Podczas zawodów lekkoatletycznych o mistrzostwo okręgu łódzkiego, Maria Kwaśniewska osiągnęła wynik lepszy od rekordu Polski w rzucie oszczepem (39,10 m). Zawody lekkoatletyczne organizowały towarzystwa i organizacje sportowe, co może świadczyć o powszechności uprawiania tej dziedziny sportu wśród kobiet. Na przełomie czerwca i lipca 1934 r. odbyły się w Poznaniu zawody lekkoatletyczne ZTG „Sokół”⁴⁸. Wśród kobiet wyróżniła się J. Wajs, która w rzucie dyskiem uzyskała wynik 40,74 m. W lipcu 1934 r. zawody lekkoatletyczne (rywalizowały także panie) przeprowadziło Kolejowe Przystosowanie Wojskowe (KPW)⁴⁹.

Mistrzostwa Polski pań w lekkoatletyce zostały przeprowadzone w Warszawie, w dniach 6–7 lipca 1934 r.⁵⁰ Do rywalizacji zgłosiło się tylko 40 lekkoatletek. W konkurencjach sprinterskich najlepszą okazała się S. Walasiewicz (TG „Sokół-Grażyna”), w biegu na dystansie 60 m (8,0 s), w biegu na dystansie 100 m (12,6 s), w biegu na dystansie 200 m (27,3 s). Ponadto, tytuły mistrzyń Polski zdobyły: J. Wajs (TG „Sokół” Pabianice) w pchnięciu kulą (11,07 m) i rzucie dyskiem (37,29 m); E. Orzełówna („Stadion”) w skoku wzwyż (1,40 m); A. Sikora („Stadion”) w konkursie skoku w dal z miejsca (2,36 m); M. Freiwald („Makkabi” Kraków) w biegu na dystansie 80 m przez płotki (12,4 s); I. Świdorska (AZS Poznań) w biegu na dystansie 800 m (2 min. 23,6 s); Janina Wencłówna („Skra” Warszawa) w skoku w dal (5,13 m); M. Kwaśniewska (ŁKS) w rzucie oszczepem (39,61 m – wynik lepszy od rekordu Polski); w sztafecie 4x100 m – „Stadion”; w sztafecie 4x200 m – AZS Poznań. W punktacji drużynowej zawodów zwyciężyły lekkoatletki „Stadionu” Królewska Huta (107 pkt.), wyprzedzając AZS Poznań (82 pkt.) i „Pogonią” Katowice (65 pkt.)⁵¹. Warto zwrócić uwagę, iż zawody odbyły się przy niesprzyjającej pogodzie (padający deszcz, podmokła bieżnia). Mistrzynią Polski w pięcioboju lekkoatletycznym została M. Kwaśniewska (252 pkt.) wyprzedzając znacznie A. Sikorę (194 pkt.) i J. Wencłówną (190 pkt.)⁵²

IV ŚIK odbyły się w Londynie, w dniach 8–11 sierpnia 1934 r. w Londynie⁵³. Jadwiga Wajs w konkursie rzutu dyskiem zajęła I miejsce, ustanawiając wynikiem 43,79 m rekord świata, V miejsce w tej konkurencji zajęła G. Kobielska-Cejzik (36,06 m)⁵⁴.

⁴⁷ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 44, s. 5; 1934, nr 47, s. 4; 1934, nr 49, s. 5; 1934, nr 52, s. 4.

⁴⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 53, s. 5

⁴⁹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 58, s. 4.

⁵⁰ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 55, s. 2.

⁵¹ Tamże.

⁵² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 61, s. 2.

⁵³ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 65, s. 1.

⁵⁴ Tamże, s. 3.

Drugi tytuł mistrzyni świata dla reprezentacji Polski wywalczyła S. Walasiewicz w biegu na dystansie 60 m (7,6 s). W dwóch pozostałych biegach sprinterskich, na dystansie 100 i 200 m zajęła II miejsca. Dobrze zaprezentowała się M. Kwaśniewska zajmując w rzucie oszczepem IV lokatę (39,21 m), natomiast w pięcioboju lekkoatletycznym VI miejsce. W konkursie pięcioboju lekkoatletycznego zwyciężyła Niemka Gisela Mauermayer. Dobrze zaprezentowała się J. Wajs w konkurencji pchnięcia kulą, zajmując IV miejsce (11,51 m). Startująca w pchnięciu kulą G. Kobielska-Cejzik uplasowała się na V miejscu (10,61 m). M. Freiwald odpadła w eliminacjach biegu na dystansie 80 m przez płotki, natomiast I. Świdorska nie awansowała do biegu finałowego na dystansie 800 m. W klasyfikacji drużynowej ŚIK w zakresie lekkoatletyki Zwyciężyły Niemcy (95 pkt.), wyprzedzając Polskę (33 pkt.) i Wielką Brytanię (31 pkt.). Start Polek w ŚIK należy zaliczyć jako bardzo udany.

Oprócz ŚIK, ważną imprezą sportową dla kobiet, o charakterze międzynarodowym był mecz Polska – Niemcy⁵⁵. Program meczu obejmował następujące konkurencje: konkurencje biegowe na dystansie 100 m, 200 m oraz 80 m przez płotki, skok w dal, skok wzwyż, pchnięcie kulą, rzut dyskiem, rzut oszczepem oraz sztafeta 60 m, 75 m, 100 m, 200 m. Zawody, rozegrane w połowie lipca 1934 r., zakończyły się zwycięstwem drużyny Niemiec 64:35⁵⁶. Do rywalizacji, z powodu kontuzji nie przystąpiła S. Walasiewicz. Polskie lekkoatletki odniosły dwa zwycięstwa: J. Wajs w rzucie dyskiem (42,89 m) oraz M. Kwaśniewska w rzucie oszczepem (37,80 m). Niemki zaprezentowały bardzo dobry poziom sportowy, m. in. G. Mauermayer osiągnęła w pchnięciu kulą wynik lepszy od rekordu świata (14,38 m). 19 sierpnia 1934 r. został przeprowadzony w Poznaniu mecz lekkoatletyczny kobiet Polska: Japonia⁵⁷. Polskie lekkoatletki zwyciężyły 62:37, uzyskując dwa wyniki lepsze od rekordu Polski. M. Kwaśniewska w rzucie oszczepem uzyskała 40,50 m, natomiast J. Wajs w pchnięciu kulą 12,09 m. Najlepsza polska lekkoatletka S. Walasiewicz odbyła jesienią 1934 r. szereg występów sportowych w Japonii⁵⁸.

W kwietniu 1935 r. miały zostać rozegrane w Tel Awiwie Igrzyska II Makabiady⁵⁹. Jak czytamy w artykule A. Aleksandrowicza, opublikowanym na łamach „Przeglądu Sportowego”, największą szansę na udział w zawodach posiadały następujące lekkoatletki: Blasner, M. Freiwald, Helena Gottlieb, Metzendorf („Makkabi” Kraków), Maryla Lewin („Makkabi” Wilno), Bella Hornstein („Hasmonea” Lwów), Franka Turecka („Makkabi” Warszawa), Bauer („Dror” Lwów), Edyta Zylberzanka

---

⁵⁵ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 16, s. 2.

⁵⁶ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 57, s. 2.

⁵⁷ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 67, s. 1.

⁵⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 73, s. 5.

⁵⁹ A. Aleksandrowicz, Makabi przed II Igrzyskami. Przygotowania silnej ekspedycji do Palestyny, „Przegląd Sportowy” 1934, nr 98, s. 4.

(„Barkochba” Łódź)⁶⁰. Ośrodek treningowy dla najlepszych lekkoatletek, mających wziąć udział w „Makkabiadzie” został zorganizowany przez „Makkabi” Kraków⁶¹.

Tabela 1.

Rozwój wyników sportowych w lekkoatletyce kobiet w Polsce w latach 1922–1934.

konkurencje lekkoatletyczne	lata				rekord Polski
	1922	1926	1930	1934	
bieg na dystansie 60 m	8,7 s	8,4 s	7,6 s	7,6 s.	S. Walasiewicz (7,3 s.)
bieg na dystansie 100 m	15,0 s	13,1 s	12,4 s	11,7	S. Walasiewicz (11,7 s)
bieg na dystansie 200 m	–	29,0 s	25,3 s	23,8 s	S. Walasiewicz (23,8 s)
bieg na dystansie 800 m	–	–	2 min. 27,0 s	2 min. 23,6 s	S. Walasiewicz (2 min. 18,2 s)
bieg na dystansie 80 m przez płotki	–	–	12,6 s	12,4 s	F. Schabińska (12,4 s)
skok w dal z miejsca	–	2,30 m	2,50 m	2,36 m	Hulanicka (2,50 m)
skok w dal	4,05 m	4,81 m	5,72 m	5,77 m	S. Walasiewicz (5,84 m)
skok wzwyż	109 cm	140 cm	145 cm	146 cm	S. Krajewska (150,5 cm)
pchnięcie kulą	–	8,58 m	11,46 m	12,09 m	J. Wajs (12,09 m)
rzut dyskiem	–	37,71 m	38,99 m	44,19 m	J. Wajs (44,19 m)
rzut oszczepem	–	28,56 m	36,24 m	40,50 m	M. Kwaśniewska (40,50 m)
sztafeta 4 × 100 m	62,5 s	56,0 s	54,2 s	54,4 s	„Stadion” Królewska Huta (53,0 s)
sztafeta 4 × 200 m	–	–	1 min. 55,0 s	1 min. 54,2 s	AZS Warszawa (1 min. 52,0 s)
trójbój lekkoatletyczny	–	–	185 pkt.	187 pkt.	A. Sikora (190 pkt.)
pięciobój lekkoatletyczny	–	–	3989 pkt.	282 pkt.	M. Kwaśniewska (282 pkt.)

Źródło: „Przegląd Sportowy” 1934, nr 84, s. 3.

Na przestrzeni lat dwudziestych oraz pierwszej połowy lat trzydziestych XX w. poziom sportowy lekkoatletyki kobiecej w Polsce w sposób znaczący uległ rozwojowi. Szczególnie jest to widoczne w konkurencjach sprinterskich oraz rzutach i skokach (Tab. 1).

⁶⁰ Tamże.

⁶¹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 100, s. 5.

W ramach IX Narodowych Zawodach Strzeleckich odbyły się zawody łucznicze. W poszczególnych konkurencjach zwyciężyły Janina Kurkowska-Spychajowa i Maria Trajdos⁶². IV mistrzostwo świata w łucznictwie odbyły się w Sztokholmie na początku sierpnia 1934 r.⁶³ W rywalizacji indywidualnej zwyciężyła J. Kurkowska-Spychajowa, wyprzedzając M. Trajdos i Waldenstroem. We współzawodnictwie drużynowym mistrzyniami świata zostały Polki (J. Kurkowska-Spychajowa, M. Trajdos, Ludwika Moczulska), zaś tytuł wicemistrzyń wywalczył zespół Szwecji.

Łyżwiarstwo figurowe było dyscypliną sportową w której reprezentanci Polski prezentowali dość dobry poziom sportowy. Oprócz tradycyjnie silnych ośrodków łyżwiarskich, jak Lwów, Śląsk czy Warszawa, rozwijały się inne, m. in. w Bydgoszczy i Poznaniu⁶⁴. W dniu 28 stycznia 1934 r. zostały rozegrane zawody w Poznaniu, z udziałem 125 łyżwiarzy, głównie AZS Poznań⁶⁵. W dniach 5–7 stycznia 1934 r. po raz trzeci odbyły się w Zakopanem zawody międzynarodowe w łyżwiarstwie figurowym, z udziałem sportowców z Czechosłowacji, Niemiec, Węgier i Polski. W jeździe pojedynczej pań zwyciężyła mistrzyni Niemiec – Michaeli (BSC) przed swoją rodaczką, Schmidt (BSC)⁶⁶. Doskonałą, trzecią pozycję wywalczyła Edyta Popowicz (Śląskie Towarzystwo Łyżwiarskie – ŚTŁ). Pierwsze miejsce w konkurencji par sportowych zajęli Zofia Bilor i Tadeusz Kowalski (Lwowskie Towarzystwo Łyżwiarskie – LTŁ), drugie miejsce para węgierska Takacs i Balasz (PKE), zaś trzecie Żmudzińscy (ŚTŁ)⁶⁷. Ponadto, odbyły się pokazy łyżwiarstwa figurowego i zawody łyżwiarstwa figurowego dla młodzieży żeńskiej, w których wzięły udział dziewczęta ze Śląska, Warszawy i Zakopanego⁶⁸.

Para sportowa LTŁ, Z. Bilor i T. Kowalski, reprezentowała Polskę na mistrzostwach Europy w Pradze, które odbyły się w końcu stycznia 1934 r.⁶⁹ Lwowianie zaprezentowali się znakomicie na tych zawodach, zdobywając brązowy medal. Przegrali jedynie z parą węgierską (Rotter i Szollas) oraz parą austriacką (Papetz i Zwack)⁷⁰. Potwierdzeniem bardzo dobrego poziomu sportowego, reprezentowanego przez parę Z. Bilor i T. Kowalski było zajęcie IV miejsca w mistrzostwach świata, odbytych w II połowie lutego 1934 r. w Helsinkach⁷¹. Mistrzami świata zostali Rotter i Szollas, wyprzedzając Papetz i Zwack oraz Herber i Baier (Niemcy).

⁶² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 59, s. 4.

⁶³ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 63, s. 4.

⁶⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 12, s. 4.

⁶⁵ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 9, s. 2.

⁶⁶ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 3, s. 6.

⁶⁷ Z. Bilor i T. Kowalski zdobyli 7 tytułów mistrzów Polski, 2 razy zwyciężyli w zawodach w Zakopanem, raz z zawodach w Pradze oraz wygrali w mistrzostwach krajów słowiańskich.

⁶⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 4, s. 4.

⁶⁹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 2, s. 1; 1934, nr 9, s. 2.

⁷⁰ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 10, s. 3.

⁷¹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 17, s. 5.

Najlepsze łyżwiarki szybkie w Polsce posiadał ośrodek warszawski. W przeprowadzonych na początku stycznia 1934 r. mistrzostwach Warszawy, pod nieobecność Zofii Nehring, najlepsze okazały się Lena Łukasik („Polonia”) oraz Lipstadtówna⁷².

W dniach 2–4 luty odbyły się w Warszawie Wszechsłowiańskie Zawody Łyżwiarskie z udziałem reprezentacji Czechosłowacji i Polski⁷³. W jeździe figurowej pań zwyciężyła E. Popowicz, przed Bzdokówną, Elżbietą Czor i Śniadecką; w konkurencji par sportowych najlepsi okazali się Z. Bilor i T. Kowalski, wyprzedzając inne polskie pary: Barbara Chachlewską i Alfred Theuera (WTŁ), rodzeństwo Kalusów (ŚTŁ) oraz Kislerówną i Łowczyńskiego⁷⁴. W konkurencjach łyżwiarstwa szybkiego (w wieloboju łyżwiarskim) I miejsce zajęła L. Łukasik, przed Lutyńską i Jabłońską. Reprezentantka Czechosłowacji – Bergerova uplasowała się na IV miejscu. Zawody Wszechsłowiańskie były jednocześnie mistrzostwami Polski w łyżwiarstwie.

Kobiety uprawiały narciarstwo. W połowie stycznia 1934 r. odbyły się zawody w Zakopanem, w których zwyciężyła Zofia Stopkówna (SN PTT), wyprzedzając zawodniczki „Strzelca”, Dawidkówną i Gutówną⁷⁵. W tym samym czasie (14 styczeń 1934 r.) odbyły się zawody narciarskie w Wiśle, z udziałem sportowców z Czechosłowacji. Bieg pań na dystansie 8 km zakończył się zwycięstwem Musialikówny (SKN Rybnik) przed Rabinówną (SKN Koniakow) i Polakówną (AZS Cieszyn)⁷⁶. W dniu 21 stycznia 1934 r. odbyły się mistrzostwa okręgu śląsko-krakowskiego w Wiśle⁷⁷. Tytuł mistrzyni okręgu, w biegu narciarskim na dystansie 7 km wywalczyła Kępna (Wisła), wyprzedzając Rabinówną i Wiśniowską (Tatrzańskie Towarzystwo Narciarskie Kraków). Najlepszą narciarką mistrzostw okręgu lwowskiego (w biegu na dystansie 8 km) została Kurandówna (KTN)⁷⁸.

Międzynarodowe Mistrzostwa Akademickie Polski w narciarstwie miały zostać przeprowadzone w dniach 2–4 luty 1934 r. w Rabce⁷⁹. Organizatorem zawodów była sekcja narciarska AZS w Krakowie. Spośród wilnianek w zawodach miały uczestniczyć narciarki „Ogniwa”, Halina Burhardtówna i Halina Ławrynowiczówna⁸⁰. W biegu narciarskim pań na dystansie 8 km, wzięło udział 12 uczestniczek⁸¹. Najlepszą okazała się H. Ławrynowiczówna, przed H. Burchardtówną i Johanną Cekurs (US Ryga).

---

⁷² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 3, s. 2.

⁷³ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 9, s. 6.

⁷⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 11, s. 4.

⁷⁵ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 5, s. 5.

⁷⁶ Tamże.

⁷⁷ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 7, s. 1.

⁷⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 15, s. 2.

⁷⁹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 8, s. 2.

⁸⁰ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 8, s. 5.

⁸¹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 12, s. 5.

Pływanie było dość popularną dyscypliną wśród pań. Przed najważniejszymi zawodami, jakimi były mistrzostwa Polski, rozgrywano zawody okręgowe. Odbyły się m.in. mistrzostwa w okręgach: krakowskim, lwowskim, śląskim i warszawskim⁸². Podczas mistrzostw Polski w pływaniu, które zostały przeprowadzone w II połowie sierpnia 1934 r., tytuły mistrzyń Polski zdobyły: Renata Morawska („Delfin”) na dystansie 100 m i 400 m stylem dowolnym i na dystansie 100 m stylem grzbietowym; F. Kandłówna („Hakoach”) na dystansie 100 m i 200 m stylem klasycznym; Szczygłówna („Cracovia”) w skokach z trampoliny; Kokalj-Pietrzykowska (AZS Warszawa) w skokach z wieży; EKS w sztafecie 4x100 m stylem dowolnym⁸³. Podczas wyścigu sztafetowego 4x100 m stylem, zespół EKS osiągnął wynik 6 min. 23,8 s. Rezultat ten był lepszy o 5 s od rekordu Polski.

Saneczkarские mistrzostwa Europy planowano zorganizować w 1935 r. w Krynicy⁸⁴. W zawodach miały uczestniczyć dwie reprezentantki Polski: Enker („Makabi”) i Witkowska (KTH Krynica).

W IX Narodowych Zawodach Strzeleckich wyróżniły się następujące panie: Radomska, Stępniewska, Uniłowska i Woźniakówna. W rywalizacji zespołowej do najlepszych drużyn należy zaliczyć Kobięcy Klub Strzelecki oraz KPW Radom⁸⁵.

Spośród konkurencji szermierki kobiety uprawiały floret. 18 lutego 1934 r. w Sali Ośrodka Wychowania Fizycznego w Warszawie odbyły się mistrzostwa Warszawy (o charakterze otwartym)⁸⁶. Najlepszą zawodniczką zawodów okazała się Herta Stanoszkówna (Śląski Klub Szermierczy), wyprzedzając Małgorzatę Sereni⁸⁷. W innych zawodach, przeprowadzonych w Warszawie, w dniu 8 grudnia 1934 r. wystartowało 8 florecistek z klubów sportowych Katowic, Krakowa, Lwowa i Warszawy⁸⁸. Zwyciężyła Jadwiga Duch („Polonia” Warszawa), II miejsce zajęła Amelia Laskowska (AZS Warszawa), zaś III – Herta Stanoszkówna.

Reprezentantki Polski we florecie uczestniczyły w mistrzostwach Europy w szermierce, które odbyły się w dniach 20–29 czerwca 1934 r. w Warszawie⁸⁹. W składzie drużyny polskiej znalazły się następujące florecistki: J. Duch, Wiktorina Goryńska, A. Laskowska, Gertruda Rowecka, M. Serini i H. Stanoszkówna. We współzawodnictwie drużynowym Polki przegrały z Niemcami (1:15), z Anglią (2:9), z Włochami (4:12); z Węgrami (0:9)⁹⁰. Punkty dla barw Polski zdobyły: J. Duch (2),

⁸² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 53, s. 2.

⁸³ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 69, s. 3; 1934, nr 70, s. 3.

⁸⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 101, s. 2.

⁸⁵ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 59, s. 4.

⁸⁶ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 15, s. 3.

⁸⁷ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 14, s. 4; 1934, nr 15, s. 3.

⁸⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 99, s. 3.

⁸⁹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 48, s. 3.

⁹⁰ „Przegląd Sportowy”, 1934, nr 50, s. 3.

H. Stanoszkówna (2), A. Laskowska (2), G. Rowecka (1). W rywalizacji indywidualnej Polki odpadły w grach eliminacyjnych. Żadnej z Polek nie udało się awansować do najlepszej „ósemki” mistrzostw Europy⁹¹. Wyniki uzyskane podczas mistrzostw Europy świadczyły o różnicy klas, jaka dzieliła reprezentantki Polski do najlepszych florecistek Europy.

Polski Związek Lawn-Tenisa (PZLT) zatwierdził w styczniu 1934 r. kalendarz sportowy⁹². Najważniejsze zawody krajowe, mistrzostwa Polski zostały rozegrane w Poznaniu w czerwcu 1934 r. W finale gry pojedynczej faworytka, Jadwiga Jędrzejowska pokonała Gertruda Volkmer (6:4, 6:2); w finale gry mieszanej, G. Volkmer i Józef Hebda pokonali M. Rudowską i Tłoczyńskiego (7:5, 6:3)⁹³. Odkryciem sezonu tenisowego wśród kobiet były Halina Hajanówna (Poznań) i Zofia Siodówna (Bydgoszcz)⁹⁴.

Najlepsza polska tenisistka odnosiła sukcesy na kortach poza granicami Polski, m. in. wspólnie z Angielką Susan Noel dotarła do półfinału gry podwójnej Międzynarodowych Mistrzostw Francji⁹⁵. Na turnieju w Wimbledonie J. Jędrzejowska awansowała do IV rundy, gdzie została pokonana przez Palfrey⁹⁶. Jedną z rywalki Jadwigi Jędrzejowskiej na korcie tenisowym, Niemka – Hilde Krahwinkel po wejściu w związek małżeński z Duńczykiem Sperlingiem przyjęła obywatelstwo duńskie⁹⁷. Obie panie rozegrały spotkanie podczas meczu Polska: Dania. Mecz zakończył się zwycięstwem Polski 4:3, natomiast J. Jędrzejowska przegrała z Hilde Krahwinkel-Sperling (5:7, 4:6)⁹⁸.

Wśród kobiet rozwijał się sport wioślarski. W dniu 5 lipca 1934 r. na regatach wioślarskich w Trokach, odbyły się konkurencje pań, m. in. bieg czwórek półwycigowych, bieg czwórek młodszych pań, bieg jedynek młodszych pań oraz bieg czwórek pań o mistrzostwo Wilna⁹⁹. W ramach mistrzostw Polski w wioślarstwie, które odbyły się w dniach 21–22 lipca 1934 r. w Bydgoszczy rozegrano dwie konkurencje kobiece¹⁰⁰. Mistrzynią Polski w wyścigu jedynek została Kamilla Plewakowa (WKS „Śmigły” Wilno); mistrzostwo w konkurencji czwórek wywalczyła osada Warszawskiego Klubu Wioślarek (WKW)¹⁰¹. Kobiety rywalizowały jeszcze w wyścigu czwórek półwycigowych, w którym zwyciężyła osada WKS Grodno.

⁹¹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 51, s. 6.

⁹² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 6, s. 2.

⁹³ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 49, s. 4.

⁹⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 102, s. 5.

⁹⁵ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 45, s. 6.

⁹⁶ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 53, s. 6.

⁹⁷ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 7, s. 6.

⁹⁸ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 61, s. 3.

⁹⁹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 55, s. 4.

¹⁰⁰ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 58, s. 2.

¹⁰¹ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 59, s. 4.

Panie uczestniczyły w I Igrzyskach Sportowych Polaków z Zagranicy i Wolnego Miasta Gdańska, które odbyły się w dniach 1–6 sierpnia 1934 r. w Warszawie¹⁰². W programie igrzysk dla kobiet przewidziano zawody w lekkoatletyce i siatkówce. W konkurencjach lekkoatletycznych mistrzyniami igrzysk zostały zawodniczki reprezentujące USA: S. Walasiewicz w biegu na dystansie 100 m (12,2 s) i 200 m (24,5 s), w rzucie dyskiem (33,78 m) oraz w rzucie oszczepem (32,61 m); Paluszek w skoku w dal (5,01 m) oraz w pchnięciu kulą (9,20 m); Przybylska w skoku wzwyż (1,35 m)¹⁰³. Obok polonijnej ekipy USA, dobre wyniki we współzawodnictwie osiągnęły lekkoatletki Gdańska i Niemiec. Do turnieju siatkówki zgłosiły się trzy zespoły: Czechosłowacja, Gdańsk i Niemcy. W meczu półfinałowym siatkarki reprezentujące Gdańsk pokonały Niemcy 2:0 (15:4, 15:1)¹⁰⁴. W meczu finałowym drużyna Czechosłowacji okazała się lepsza od zespołu Gdańska 2:1 (12:15, 15:11, 15:10). Drużyna mistrzyń igrzysk oparta była na uczennicach polskiego gimnazjum w Orłowie na Śląsku Cieszyńskim. Według relacji „Przeglądu Sportowego”, w I Igrzyskach Sportowych Polaków z Zagranicy i Wolnego Miasta Gdańska, panie występowały w polonijnych reprezentacjach Czechosłowacji, Gdańska, Łotwy, Niemiec i USA.

Z inicjatywy „Przeglądu Sportowego” organizowano „Plebiscyt na Najlepszych Sportowców Polski”¹⁰⁵. W plebiscycie przeprowadzonym za 1933 r. najlepsze okazały się panie. Zwyciężyła S. Walasiewicz (31324, lekkoatletyka), wyprzedzając J. Wajs (27351, lekkoatletyka), na V miejscu uplasowała się J. Jędrzejowska (11621, tenis); na XIX miejscu Z. Smętek (1180, lekkoatletyka), na XX – M. Kratochwilówna (1041, pływanie).

Zakończenie

„Przegląd Sportowy” upowszechniał sport kobiet poprzez doniesienia dotyczące uwarunkowań sportu kobiet, współzawodnictwa sportowego oraz osiągnięć sportowych kobiet. Kobiety działały w strukturach organizacyjnych sportu w Polsce. Najpowszechniej uprawianymi dyscyplinami sportu przez Polki były gry sportowe i lekkoatletyka. Kobiety aktywnie uprawiały również inne dziedziny sportu, m. in: łucznictwo, łyżwiarstwo, narciarstwo, pływanie, tenis, wioślarstwo. Kobiety uczestniczyły w systemie współzawodnictwa w poszczególnych dziedzinach sportu, począwszy od zawodów lokalnych, po zawody regionalne, ogólnopolskie i międzynarodowe. W 1934 r. nastąpił nieznaczny wzrost poziomu sportowego kobiet w Polsce. Największe sukcesy sportowe Polki osiągały w lekkoatletyce, łucznictwie, łyżwiarstwie figurowym i szybkim oraz tenisie. Sukcesy te

¹⁰² „Przegląd Sportowy” 1934, nr 61, s. 2.

¹⁰³ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 62, s. 2.

¹⁰⁴ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 63, s. 5.

¹⁰⁵ „Przegląd Sportowy” 1934, nr 8, s. 4.

były związane z rozwojem kontaktów sportowych reprezentantek Polski na arenie międzynarodowej, jak również działalnością Międzynarodowej Federacji Sportu Kobiet. Federacja prowadziła działalność na rzecz rozwoju i upowszechniania aktywności fizycznej wśród pań, m. in. z inicjatywy Federacji rozgrywano Światowe Igrzyska Kobiece.

Piśmiennictwo

A. Źródła

I. Prasa

1. „Przegląd Sportowy” 1934

B. Literatura

1. Drozdek-Małolepsza T. (2014), *Sport kobiet w Polsce na łamach czasopisma „Przegląd Sportowy” (1923–1924)*, „Zeszyty Naukowe Almamery Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie”, nr 2 (71), 165–177.
2. Drozdek-Małolepsza T. (2014), *Sport kobiet w Polsce na łamach czasopisma „Przegląd Sportowy” (1927)*, „Zeszyty Naukowe Almamery Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie”, nr 3 (72), 273–287.
3. Drozdek-Małolepsza T. (2013), *Sport kobiet w Polsce w latach 1921–1922 w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy”*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna”, t. XII, nr 2, 63–72.
4. Drozdek-Małolepsza T. (2015), *Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1926)*, w: *Sport i turystyka w zwierciadle wartości społecznych*, red. M. Zowisło, J. Kosiewicz, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie, Kraków, s. 210–219.
5. Drozdek-Małolepsza T. (2015), *Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1928)*, „Aktywność ruchowa ludzi w różnym wieku”, nr 1–4 (25–28), 9–21.
6. Drozdek-Małolepsza T. (2015), *Sport kobiet w Polsce w świetle czasopisma „Przegląd Sportowy” (1929)*, „Szkice Humanistyczne”, t. XV, nr 1–2, 61–75.
7. Drozdek-Małolepsza T. (2014), *Sport kobiet w Polsce w 1925 roku w świetle „Przeglądu Sportowego*, w: *Sport i wychowanie fizyczne w badaniach naukowych. Teoria i praktyce*, red. J. Kwieciński, M. Tomczak, M. Łuczak, Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Koninie, Konin, s. 223–233.
8. Drozdek-Małolepsza T. (2015), *Sports contacts of female competitors from Czechoslovakia and Poland in 1920s in the light of Polish sports press*, „Acta Universitatis Matthiae Belii Physical Education and Sport”, no 1, 30–41.
9. Drozdek-Małolepsza T. (2012), *Sport strzelecki kobiet w Polsce w okresie międzywojennym*, „Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie Kultura Fizyczna”, nr XI, 13–25.
10. Drozdek-Małolepsza T. (2009), *Sporty zimowe kobiet w Polsce w latach 1919–1939*, w: *Narciarstwo Polskie 1888–2008*, red. L. Rak, E. Małolepszy, Stowarzyszenie Miłośników Jasła, Jasło, s. 105–115.

11. Drozdek-Małolepsza T. (2005), Stan badań nad dziejami wychowania fizycznego i sportu kobiet w Drugiej Rzeczypospolitej, w: *Z dziejów kultury fizycznej w Polsce*, red. S. Zaborniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów, s. 13–21.
12. Drozdek-Małolepsza T. (2011), Uwarunkowania rozwoju ruchu sportowego kobiet w Polsce w latach 1919–1939. Zarys problematyki, w: *Z najnowszych dziejów kultury fizycznej i turystyki w Polsce. Dzieje kultury fizycznej i turystyki w Polsce w końcu XIX i XX w.*, t. 1, red. T. Drozdek-Małolepsza, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa, s. 149–163.
13. Drozdek-Małolepsza T. (2015), Women’s Sport in Poland in the Light of „Przegląd Sportowy” [Sports Review] Magazine (1930), w: *Teoretyczne i praktyczne uwarunkowania kultury fizycznej i turystyki (Teoretyckie i praktyczne podmienniki telesnej kultury a turystyki)*, red. T. Drozdek-Małolepsza, A. Buková, Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, Częstochowa, s. 29–45.
14. Małolepszy E., Drozdek-Małolepsza T. (2014), *Piśmiennictwo do dziejów sportów zimowych w Polsce w latach 1918–1939*, „Szkice Humanistyczne”, t. XIV, nr 4, 577–586.
15. Rotkiewicz M. (1978), *Geneza i początki sportu kobiecego w Polsce*, „Sport Wyczynowy”, nr 3–4, 3–21.
16. Rotkiewicz M. (1979), *Rozwój sportu kobiet w Polsce okresu międzywojennego*, „Sport Wyczynowy”, nr 3–4, 3–21.

WOMEN’S SPORT IN POLAND IN THE LIGHT OF „PRZEGLĄD SPORTOWY” [SPORTS REVIEW] MAGAZINE (1934)

Summary

Keywords: *women, sport, „Przegląd Sportowy” [Sports Review] magazine, Poland, 1934.*

The paper presents women’s sport in Poland in the light of “Przegląd Sportowy” [Sports Review] magazine of 1934. “Sports Review” popularized women’s sport in Poland through reports, materials and articles concerning conditions for women’s sport, women’s sports competition and achievements. Women were active in the organizational structures of sport in Poland. The most popular sports disciplines practised by women in Poland in the period discussed were sports games and athletics. Women also practised other sports disciplines, among others, archery, skating, skiing, swimming, tobogganing, fencing, tennis and rowing. Polish women were most successful in the international arena in athletics, archery, tennis and speed skating.

Translated by T. Drozdek-Małolepsza